

A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények büntetőjogi megítélésének egyes gyakorlati kérdései

A gyermekek sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmények tárgyalása kapcsán a bíróságnak, mint minden büntető ügyben feladata, hogy az eljárási szabályok betartásával lehetőleg minél pontosabb tényállást állapítson meg. A Büntető Törvénykönyvnek megfelelően minősítenie kell a cselekményt, majd bűnösség megállapítása esetén büntetést szab ki, illetőleg ha nem történt bűncselekmény vagy az nincs bizonyítva, akkor a vádlottat fel kell menteni az ellene emelt vádak alól.

Feladata a bíróságnak az is, hogy a sértett gyermek érdekeit, érzékenységét, sebezhetőségét figyelembe vegye, ami egy gyermek vagy kiskorú sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekménynél egész máshogy jelentkezik, mint például egy zsebtolvajlásnál. Az ilyen jellegű bűncselekményeknél jóval nagyobb az esélye annak, hogy a sértett az eljárás során újból áldozattá válik, és az eljárás is hasonló módon meg fogja viselni, mint maga a bűncselekmény. Az eljárást ezért úgy kell lefolytatni, hogy az ne járjon gyermek sértettek újbóli viktimizációjával.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni a vádlott jogait és érdekeit sem, így a védekezéshez való jogát, valamint az ártatlanság vélelmét. Kétséget kizáróan nem bizonyított tény a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásban sem lehet a vádlott terhére értékelni, és csak kétséget kizáróan bizonyított tényt lehet ítéleti bizonyossággal megállapítani. Ehhez azonban a vádlotti védekezést is ellenőrizni kell, ugyanis csak így kerülhető el, hogy ártatlanul legyen valaki elítélve. Az események megtörténtét illetően a kételynek mindig benne kell lennie a bíróban, és a védelem által felajánlott bizonyítást is meg kell fontolnia.

Több büntető ügyben is előfordult már, hogy a bíróság által kirendelt pszichológus szakértő valószínűsítette, hogy a bűncselekmény csak a gyermek képzeletében, fantáziavilágában történt meg, vagy más személy ráhatása, befolyásolása áll a háttérben, de előfordulhat az apa vagy a nevelőapa iránti bosszú is. Egy nyolc éves sértett kislány kapcsán pszichológus szakértő megállapította, hogy annak barátnőjével való erőteljes a rivalizációja – ami nagyfokú fantáziát hív elő, és hajlamosít arra, hogy a valóságot fantáziával egészítse ki vagy helyettesítse – odáig vezetett, hogy egyáltalán nem volt megállapítható: mennyi a valóság és a fantázia az elmondásában. Egy testvérpár vizsgálatánál a szakértő véleménye az volt, hogy a kisebbik testvér valószínűleg pusztán a másik testvérrel való beszélgetés hatására vonódott be pszichésen, és érezte úgy, mintha vele is megtörtént volna az esemény.

A házasságok felbontásának igen gyakori polgári peres eljárásában sokszor hosszas vita húzódik a lakáshasználat kérdéséről, a gyermek-elhelyezésről, a szülői felügyeleti jog megszüntetéséről, vagy meg nem szüntetéséről, amely polgári peres viták során a másik fél bűnösnek kimondása ügydöntő lehet, ami a koholt feljelentések lehetőségét is előidézheti.

A tényállás megállapítása azért nem egyszerű, mert tipikusan az eseménynek nincsenek közvetlen tanúi, és a kiskorú sértett nagyon sokszor ellentmondó vallomásával szemben a következetesen tagadó vádlott vallomása áll. A gyermekkorú vagy kiskorú gyermek vallomásában lévő nem lényegi ellentmondások nem feltétlenül teszik a sértett gyermeket „szavahihetetlenné”. Nagyon sok olyan része van a vallomásának, aminek nem látja a jelentőségét, sőt sokszor maga a nyomozó hatóság sem, de később annak döntő szerepe lehet.

Mint minden büntető ügyben, itt is elmondható, hogy minél többször hallgatnak meg valakit, annál nagyobb a lehetősége az ellentmondásoknak, ami a védekezés számára újabb és újabb kapaszkodókat adhat. Ha egy gyermek például úgy nyilatkozik, hogy az őt egyedül nevelő apja részéről a szexuális molesztálás akkor történt, amikor a testvére kórházban volt, akkor legalább a bíróságnak kötelessége leellenőrizni a bűncselekmény elkövetési időpontja meghatározásakor azt, hogy a testvér mikor volt kórházban. Ilyenkor kiderülhet az, hogy a kérdéses időpont körül megközelítőleg sem volt a testvér kórházban, és a bíróság kénytelen a gyermeket újból meghallgatni. Ilyen esetben azonban lehet, hogy a gyermek számára pusztán csak az volt a lényeges, hogy amikor az esemény történt, a testvére nem volt otthon, és az, hogy konkrétan éppen hol volt, az részben kiesett az emlékezetéből, részben úgy ragadt meg benne, hogy biztos kórházban volt. Így bár igen sokat hangoztatott kívánság az, hogy a sértett gyermeket lehetőleg egyszer hallgassa ki a hatóság, azonban a vallomás ellentmondásosságát a gyermek tanúnál is fel kell oldani, szükség esetén annak újbóli kihallgatásával.

A bizonyítási problémák miatt különös jelentősége van azon közvetett tanúknak, akik nem voltak jelen a bűncselekmény elkövetésekor. Ilyen tanú lehet például az iskolai oktató, tanár, nevelő, osztályfőnök, gyámügyi gyermekvédelmi dolgozó, vagy akár a család orvosa. Köztudott, hogy a szexuális traumát, sérelmet átélt gyermek viselkedése megváltozik. A közvetett tanúk nagyon gyakran úgy érzik, hogy igazán nem tudnak semmit az eseményekről, és fölösleges tortúrának érzik a bíróságon való megjelenést, holott az ő vallomásukban jelentkező apróságoknak jelentősége lehet az ügy szempontjából.

Annak eldöntésénél, hogy például egy bűncselekmény elkövetése mikor történt, igen fontosak lennének az iskolai tanár, osztályfőnök pontos feljegyzései, amelyben az iskolai érdemjegyeken túl rögzítenék a gyermek általános viselkedését, magatartását, rendezettségét, ruházatát, esetleges elhanyagoltságát, és ezek megváltozását. Összességében az orvos, a tanár, a családsegítő, a családvédelmi szakember, a gyermekjóléti szolgálat vagy a gyámügy dolgozójának szerepe nemcsak a megelőzésben, valamint a trauma utólagos feldolgozásának segítségével fontos, hanem a bizonyításban is.

Ezen személyek szerepe azért is kiemelt, mert általában a szexuális traumát elszenvedett gyermekeknél nincs olyan bizalmi személy, akinek elmondhatnák azt, hogy mi

is történt. A félelem, illetőleg a másik szülő iránti bizalmatlanság meggátolja, hogy elmondják az eseményeket. Az iskolai oktató például tapasztalhatja azt, hogy a gyermek teljesítményében változás történt. Ha egy víg kedélyű, eleven gyermekből csendes, visszahúzódó, iskolatársakkal nehezebben kijövő gyermek lesz, akinek még az eredményei is leromlanak, akkor igen fontos lenne a gyermek bizalmába beférkőzni, ugyanis anélkül, hogy nem tudjuk ennek az okait, a gyermeknek sem lehet segíteni.

Hasonló közvetett tanú lehet például egy szomszéd is, aki ugyancsak abban a tudatban élhet, hogy lényegében semmiről nem tud, mégis naponta ő találkozik a családdal, és lehet, hogy lényeges információi vannak, holott ezt nem is tudja, vagy nem akar beavatkozni attól félve, hogy vallomásaival csak a szomszéd terhelt haragját, és későbbi ellenségeskedését vívhatja ki.

A bizonyítási eljárások során a félelem a gyermek részéről is okozhat bizonyítási problémát, mert előfordulhat, hogy a gyermeket szexuálisan molesztáló apa az anyát is rendszeresen bántalmazza, és a gyermek attól is fél, hogy ha elmeséli az eseményeket, annak az lesz a következménye, hogy az apa ismét megveri az édesanyját, ami tovább növelheti a saját büntudatát.

A bizalmi személyeknek már a megelőzésben is lehet szerepe. Ha a családorvos, a gyermekjóléti szolgálat tagja, az iskolai oktató rendszeresen érdeklődik, családlátogatások történnek, vagy akár egy lelkiismeretes szomszéd odafigyel a problémás családban felnövő gyermekekre, akkor a magasabb fokú kontrollhelyzet miatt csökkenthető a bűncselekmény bekövetkezésének az esélye, vagy ha az meg is történik, lehet, hogy kevésbé lesz rendszeres vagy kevésbé lesz súlyos, mintha a lehetséges elkövető úgymond ellenőrzés nélkül anonim maradna.

A gyermekek sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél a bírósági ügyek statisztikai adataiból általános és reprezentatív következtetéseket nem érdemes levonni, mert bár egy ügy is sok, a magas látencia miatt viszonylag kevés ügy érkezik a bíróságokra. A Btk. XIV. fejezet második címében foglalt nemi erkölcs elleni bűncselekményeknek az összбүнözésen belüli aránya is viszonylag alacsony, azonban megállapítható, hogy a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények kisebb része az, ahol az elkövető a gyermek számára ismeretlen volt, míg nagyobb százalékban az elkövető a gyermekkel családi, rokoni kapcsolatban van, vagy legalább valamilyen ismeretségi viszonyban.

Az ilyen bűncselekmények okai nagyon összetettek. A társadalmi, gazdasági, kulturális, szociális okok mellett egyes vádlotti vallomások alapján e körben megemlíthető, hogy az általános nőideál egyre inkább a kislányos nő, amit például a tévé, a reklámok és a filmek sugallnak, tini popsztárokkal, valamint szörntelenített testrészekkel. Ehhez kapcsolódik a kislányok korai érése, illetve a nevelt vagy idegen gyermeknél a „nem a saját lányom“ felfogás, ami problémás nemi élet mellett szexuális vágyat gerjeszthet, és bűncselekmény elkövetéséhez vezethet.

A viszonylag kevés bírósági ügy alapján az elkövetők személyiségére nem lehet túlzottan széleskörű következtetéseket levonni, de az talán kijelenthető, hogy a tettesek személyiségében gyakoriak az abnormális vonások. A nemi erkölcs elleni bűncselek-

mények vádlottjainak elmeorvos-szakértői, valamint pszichológus-szakértői vizsgálata legtöbbször megállapít valamilyen testi vagy szellemi fogyatékossgot, gyengeelmjűséget, érzelmileg, indulatilag labilis vagy alacsony szinten fejlett személyiséget, szexuális infantilizmust, identitásproblémát, érzelmi színtelenséget, vagy legalább az erkölcsi élet sivárságát. A probléma az, hogy az ilyen személyeknek nemi ösztönük kielégítésére a társadalmi elvárásoknak megfelelő módon nincs lehetőségük. Éppen ezért azoknak a személyeknek, akik kapcsolatban állnak olyan gyermekkel, akinek a szülei-re ilyen vonások ráillenek, talán fokozottan oda kellene figyelniük.

A büntetőeljárásban mindig meg kell találni egy egészséges egyensúlyt, ami az ügy teljes körű felderítéséhez, a pontos tényálláshoz vezető bizonyítás, a vádlottat védő ártatlanság véelme, valamint a sértett érdekeit kifejező sértetti jogok közötti egyensúlyt teremti meg. El kell kerülni ugyanis az úgynevezett másodlagos viktimizációt, ami az eljárás során éri a gyermeket. A sértett kiskorútól éveken át ugyanazt kérdezik. A nyomozás során már többször meghallgatják rendszerint különböző személyek, el kell mondania, hogy mi történt a szakértőknél is, majd mire kezdené feldolgozni a traumát, kezdődik a bírósági procedúra újból.

A feljelentés után sokszor a családfenntartó terhelt előzetes letartóztatásba kerül, ami hátrányos az egész család gazdasági fenntartása szempontjából, és ez a gyermek büntudatát hívhatja elő. Az egész eljárásban a sértett kiszolgáltatott, az őt kísérő személyek is feszültek, idegesek, ami csak tovább növeli a büntudatát. A gyermek nem is nagyon érti, hogy miről van szó, számára az olyan fogalmak, mint bíróság, büntetőeljárás vagy börtön nem sokat mondanak, csupán annyit észlel, hogy be kell mennie egy terem-be, ahol sok idegen ember van, és magasan ül egy fekete ruhás bácsi vagy néni.

A kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények szenzációjellege miatt nem könnyű elkerülni a gyermeknek azt, hogy a sajtó érdeklődése ne éledjen fel az ügye iránt. Pusztán a sajtó érdeklődése nem lenne probléma, annak igen fontos szerepe lehet a másokat a bűncselekménytől visszatartó ún. generál prevenció szempontjából, valamint abban az esetben, ha tényleg a társadalmi problémára hívja fel a figyelmet, és arra, hogy kinek milyen területen lehet szerepe a megelőzésben, illetőleg a trauma feldolgozásában. Ha a sajtót csak a zaftos szenzáció érdekli, az a gyermeknél az átélt traumát megsokszorozhatja.

A bíróságnak a gyermek kihallgatása során a megfelelő hangnemet meg kell találnia. Különböző korú gyermekekről van szó. Előfordul négy éves sértett, vagy akár tizenhat éves is. Minden szónak jelentősége lehet, de akár annak is, hogy hány éves kortól tegezi vagy nem tegezi a bíró a kiskorút. Nem mindegy az, hogy milyen szavakat használ például a nemi szervek kifejezésére vagy a bűncselekmény megjelölésére. A bírónak a tárgyalás vezetése során általánosságban célszerű kiméltnek lennie, olyannak, akin nem látszik, hogy mit gondol az adott ügyről. A bíró viselkedéséből, szöfordulataiból is higgadságnak, pártatlan visszafogottságnak kell tükröződnie, úgy, hogy abból véletlenül se tűnjön ki az ügy végeredménye. Éppen ezért, ha a gyermek meghallgatásakor azzal túlzottan együtt érző hangon beszél, már a bíró objektivitásában ingathatja meg a bizalmat.

Jelentősége lehet annak is, hogy férfi vagy női bíró jár el az ügyben. Amíg egy férfi bíróságnál előnyösebb a férfi vádlott kihallgatásakor, a szexuális intimitásra való kikerüléskor, hiszen a vádlott így talán jobban megnyílik magát kevésbé érezve veszélyeztetve, addig a gyermeknél lehetséges, hogy egy nővel szemben viselkedik oldottabban.

Erre az esetre az 1998. évi XIX. törvény az új büntetőeljárási törvény (Be.) 495. § (1) bekezdése segítséget adhat, ugyanis, azt követően, hogy egy férfi bíró kihallgatta a férfi vádlottat, egy nő ügyész jelenléte esetén a tanács elnöke engedélyezheti, hogy a sértett tanút először az ügyész hallgassa ki. A sértett védelmét szolgálhatja a Be. 293. § (2) bekezdése, mely szerint a tanács elnöke gondoskodik arról, hogy a kérdés módja a tanú emberi méltóságát ne sértse. Erre abban az esetben is sor kerülhet, ha a vádlott vagy a védő részéről feltett kérdések túlságosan a sértett gyermek felzaklatására irányulnak. Alkalmazható az a szabály is – Be. 292. § (2) bekezdés –, hogy a tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetőleg hivatalból a tanú, azaz jelen esetben a sértett tanú gyermek kihallgatásának tartamára a tárgyaló teremből eltávolítja azt a vádlottat, akinek jelenléte a tanút a kihallgatása során zavarná.

Ez a szabály sem védi azonban meg a sértett tanút attól, hogy amíg a bírósági tárgyaláson sorra nem kerül, a vádlott baráti, rokoni köréhez tartozó személyekkel ne a bírósági folyosón együtt várakozzon. Az ilyen esetekben az igazi védelmet talán az adná, ha a sértett tanúnak meg lenne a lehetősége arra, hogy a vádlottól és a vádlott hozzátartozói, rokoni, baráti körétől távol, akár egy másik folyosóról léphessen be a tárgyaló terembe, és ne velük együtt várakozzon, kitéve magát azok esetleges fenyegetésének, moleztálásának és ráhatásának.

Új szabály a Büntetőeljárási Törvényben, a Be. 207. § (4) bekezdésében biztosított azon lehetőség, amely szerint a nyomozási bíró a vádirat benyújtása előtt az ügyész indítványára kihallgatja a tizennegyedik életévét be nem töltött tanút, ha megalapozottan feltehető, hogy a tárgyaláson történő kihallgatása a fejlődését károsan befolyásolná. A tanú kihallgatásának indítványozását a törvényes képviselő, a gondozó és a tanú érdekében eljáró ügyvéd az ügyésznél kezdeményezheti. Abban az esetben, ha a tanú kihallgatására ezen szabály alapján került sor, a tanú a tárgyaláson csak akkor hallgatható ki, ha a tárgyalás időpontjában a tizennegyedik életévét betöltötte, és a tárgyaláson történő kihallgatása különösen indokolt.

Ebből a szabályból az is következik, hogy a nyomozás időszakában a sértett gyermek tanút úgy kell kihallgatni, hogy az oly mértékben teljes körű legyen, hogy a későbbiek során arra már ne kerüljön sor. Bár a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél sokronkivüliség irányadó a bírósági tárgyalásokon, azonban még akkor is újból felszakisíthatja a gyermek sebeit a bírósági tárgyalás, ha az elkövetéshez képest csak néhány hónappal később kerül arra sor.

Ez a szabályozás azonban a bizonyítás érdekeivel ellentétbe kerülhet, ha olyan új tény merül fel, amire a nyomozás során nem gondoltak. Ha a nyomozás során a vádlott él a hallgatás jogával, s a sértett vallomásának ismeretében a bíróságon terjeszti elő a védekezését, számtalan olyan új adat merülhet fel, ami egyébként szükségessé tenné a gyermek újbóli meghallgatását, azonban ha az még túl fiatal, azt a Be. 294. §-a kizárja.

Nem egyszer a tárgyaló bíró a személyes tapasztalata alapján rendel ki pszichológus szakértőt a gyermek megvizsgálására, azonban ha vele nem találkozik, akkor az ilyen vizsgálat indokoltságáról kevésbé tud megalapozottan dönteni. Megjegyzem, hogy tárgyaláson való kihallgatása a gyermekkorú tanúnak a Be. 294. § alapján kizárt, ha a nyomozási bíró már meghallgatta, azonban az nincs kizárva, hogy újból szakértői vizsgálatnak vesse őt alá a bíróság, sőt abban az esetben, ha a nyomozás során ki volt rendelve szakértő, s a vádirat benyújtásától számított tizenöt napon belül a vádlott vagy a védő kéri, újból ki kell rendelni a szakértőt.

Összességében annyi leszögezhető, hogy a gyermekkorú sértett tanú kihallgatására a hatóság tagjainak (nyomozó, ügyész, bíró) különösen fel kell készülniük, ezzel a minimálisra csökkentve az esélyét annak, hogy kérdés merüljön fel a kihallgatást követően, ami a gyermek ismételt kihallgatását tenné szükségessé.

A gyermekek, kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények kapcsán a Btk. szerinti minősítéssel csupán annyit kívánok megjegyezni, hogy a Btk. 210. § értelmében az erőszakos közöszülés és a szemérem elleni erőszak vonatkozásában is a tizenkettedik életévét be nem töltött személyt védekezésre képtelennek kell tekinteni. Az erőszakos közöszülés a Btk. 197. § (1) bekezdés szerinti megfogalmazása szerint: aki mást erőszakkal, vagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel közöszülésre kényszerít, vagy más védekezésre, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát közöszülésre használja fel, büntettet követ el, míg a szemérem elleni erőszak törvényi tényállása a Btk. 198. § (1) bekezdés megfogalmazásában az, hogy aki mást erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanságra vagy ennek eltérésére kényszerít, vagy másnak a védekezésre, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát fajtalanságra használja fel.

Úgy az erőszakos közöszülés, mint a szemérem elleni erőszak esetében a büntetés már 5-től 10 évig terjedő szabadságvesztés, ha a sértett a tizenkettedik életévét nem töltötte be, a sértett az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll, illetőleg ha a sértettel azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudottan, többen fajtalankodnak.

Nem teljesen egységes a bírói gyakorlat abban, hogy hogyan minősül a bűncselekmény akkor, ha az elkövető részéről erőszak nem történt, csupán közöszülés vagy fajtalankodás, ami a közöszülés kivételével minden súlyosan szemérem sértő cselekmény, ami a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál. Az egyik álláspont a Bírósági Határozatok Fórum című rovatában lett közzé téve¹. Ez alapján erőszakos közöszülésnél egyfelől az erőszak, illetve az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetés, másfelől a tizenkét éven aluli sértett életkoránál fogva védekezésre képtelen állapota a rendelkezés alkalmazásában azonos jelentőségű.

Ebből az következik, hogy a tizenkét éven aluli gyermek sérelmére erőszak, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetés nélkül elkövetett cselekmény is a Btk. 197. § (2) bekezdés a.) pontja szerint minősül. A Btk. 210. § szerint a ti-

zenkettedik életévét be nem töltött személyt védekezésre képtelennek kell tekinteni, s a törvényi vélelem szükségtelemmé teszi annak vizsgálatát, hogy a tizenkét éven aluli sértett valóban védekezésre képtelen volt-e. Ebből következően a szemérem elleni erőszak vonatkozásában a tizenkettedik életévét be nem töltött személyt mindig védekezésre képtelennek kell tekinteni.

Az ezzel ellentétes felfogás a Legfelsőbb Bíróság BK 154-es állásfoglalásából, valamint a Büntető Törvénykönyv 83. § büntetés-kiszabási elveiből indul ki, azaz abból, hogy a kétszeres értékelés tilalma a büntetést befolyásoló körülmények értékelésénél is érvényes. A törvényhozó a Btk. 197. § és 198. § (1) bekezdésénél az alap tényállási elemként szabályozza a másnak védekezésre képtelen állapotának fajtalanságra történő felhasználását.

Az értelmező rendelkezés, azaz a Btk. 210. §-a egyértelműen rögzíti, hogy a tizenkettedik életévét be nem töltött személyt védekezésre képtelennek kell tekinteni. Az erőszak hiánya esetén tehát az értelmező rendelkezést az alaptényállásba kell beilleszteni, s az alaptényállás eleme lesz az, hogy a tizenkét éven aluli személy védekezésre képtelen.

A 197. § és 198. § (2) bekezdés a.) pontja valóban külön és súlyosabb következményt fűz ahhoz a minősítő körülményhez, ha a sértett a tizenkettedik életévét nem töltötte be, azonban ezen minősítő körülmény megléte mellett változatlanul hatályos a Btk. 210. §-ában rögzített rendelkezés, miszerint a tizenkettedik életévét be nem töltött személyt védekezésre képtelennek kell tekinteni.

Csak abban az esetben van kellő differenciálási lehetőség arra vonatkozóan, hogy milyen büntetést szabjon ki a bíróság akkor, amikor a nemi erkölcs elleni cselekmény a tizenkét év alatti személy tényleges beleegyezése mellett, vagy akár annak kezdeményezésére kényszer, fenyegetés nélkül valósult meg, illetőleg akkor, ha az kényszer vagy fenyegetés hatására történt, ha az alaptényállás körében értékeli a bíróság tizenkét éven aluli személynél az életkort. Kényszer, illetve élet- vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés mellett megvalósult esetben pedig a tizenkét éven aluli személynél a (2) bekezdés a.) pontja szerint. Ha beleegyezésen alapuló esetekben a sértett tizenkettedik éven aluli életkorát, mint minősítő körülményt alkalmazná a bíróság, akkor ezt az életkort kétszer értékeli az elkövető terhére, amelyre ezen álláspont szerint törvényes lehetőség nincs.

A minősítésbeli problémánál látható volt, hogy a kiszabható büntetés az igen nagy, kettőtől nyolc évig, vagy akár öttől tíz évig terjedő szabadságvesztés. Ha azonban a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett erőszakos közönségtől olyan személy követi el, akinek a sértett a nevelése, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll, vagy azonos alkalommal egymás cselekményéről tudva többen is elkövetik, akkor már öttől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés a kiszabható büntetés, természetesen a halmazati szabályok nélkül.

A bűncselekmény konkrét megvalósulási formája azonban igen szélsőséges képet mutat az egyszerű simogatástól az egészen durva közönségtől vagy a fajtalanságig bezárólag. Kérdés, hogy mikor eredményes a büntetőeljárás. Akkor, ha sikerült az elköve-

tőt példásan megbüntetni, vagy akkor, ha sikerült megvédeni a gyermeket a további traumáktól, illetőleg, ha minden egyéb szempontot is sikerült figyelembe venni.

A büntetésnek a Btk. 37. §-ában rögzített célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el. Sokan megkérdőjelezik, hogy valóban van-e visszatartó hatása a szexuális agresszióra a bíróságok által kiszabott szabadságvesztés büntetéseknek. Visszatartja-e akár az elkövetőt, akár másokat hasonló jellegű bűncselekmények elkövetésétől, s megkérdőjelezik, hogy a szexuális ösztön aberrációját és az agressziót a hosszabb elzárás megszünteti-e.

A büntetésnek a másik felfogása szerint a büntetőjogi büntetést nem szükséges célkövetéshez vagy célra való alkalmassághoz kötni, hiszen attól, hogy nem hatásos, vagy nem teljesít be célokat, alkalmazása még szükséges, igazságos és indokolt is. A bűn büntetést érdemel, és a büntetés szerepe és rendeltetése a jogi és az erkölcsi normák épségének fenntartása, amikor már más jogági szankciók nem segítenek. A büntetés célja önmagában van: a jogépség nyilvános deklarálásában, a célra nem tekintő megtorlásban².

Léteznek olyanok, akik alternatív szankciók alkalmazását vetik fel, például Czeizel Endre, aki az úgynevezett kémiai kasztrációt javasolja, az olyan gyógyszeres kezelést, ami a káros készítményeket megszünteti vagy leállítja³. Czeizel Endre szerint a pedofília, amikor felnőtt személyek serdületlen gyermekek iránt tartósan szexuális vágyat éreznek, és velük testi és nemi érintkezésre törekednek, egy olyan szexuális deviancia, ami már betegség, aminek genetikai eredete van, így annak eredetéért a társadalomra veszélyesség mellett sem hibáztathatóak. Abban az esetben, ha valaki a betegségéről nem tehet, az emiatti büntetés nehezen indokolható. Célszerűnek tartaná Czeizel Endre, ha a kémiai kasztráció valóban hatásosan kivédené a kóros nemi készítményt, és így a társadalmi veszélyességét, azonban ennek eldöntéséhez, esetleges beleegyezés melletti alkalmazásához még biztos, hogy hosszabb idő és kutatás szükséges.

A büntetéssel kapcsolatban végül arra szeretnék rávilágítani, hogy azok a gyermekek, akik a sérelmet szenvedték, nem attól fognak megnyugvást találni, hogy a nekik szexuális sérelmet, traumát okozókat a bíróság börtönbe küldi, ugyanis magával a börtön fogalmával sincsenek tisztában. Egy gyermeknél büntetésnek legfeljebb azt tekinthető, amit saját maga is átélt vagy átélhet. Jól példázza ezt az az eset, amikor a gyermekkorú sértett a nő ülnök azon kérdésére, hogy mivel büntetné meg az őt szexuálisan molesztáló férfit, csupán annyit válaszolt, hogy soha többet ne nézhessen tévét.

Dr. Elek Balázs

2 23/1990. X.31. Alkotmánybírósági Határozat Párhuzamos véleménye, Szabó András

3 Czeizel Endre: Kémiai kasztráció a homoszexuális pedofiliában. Orvosi Hetilap, 137. évf. 1. szám